

ledning, og de anførte eksempler på fejl og manglende korrekturlæsning kan kun føre til den konklusion, at der et eller andet sted er gået noget galt. Når det for læseren bliver spændende blot at sidde og vente på den næste fejl i stedet for at koncentrere sig om sammenhængen, er der tale om ligegyldighed overfor læseren. For det drejer sig langt hen ad vejen om, at der ikke er blevet taget tid til at benytte stavetrollen og rette elementære trykfejl, der kunne have været fundet med funktionen »søg og erstat«. Det er synd, for der skal ikke herske tvivl om, at afhandlingen sine steder indeholder store kvaliteter, og Pernille Knudsens kendskab til kildematerialet er upåklageligt.

Jens Chr. V. Johansen

NIELS HØFFDING: *Revolutionen, Napoleon og kvinderne – fra hofsamfund til diktatur*. Gyldendal 2001, 328 s., kr. 299.

Hovedpersonerne i denne bog er Hortense de Beauharnais, Madame de Chastenay, Madame de La Tour du Pin, Madame de Boigne og ikke mindst Napoleons ivrige antagonist, Madame de Stäel. Men dertil kommer, at der i fremstillingen trækkes på en lang række andre både mænds og kvinders memoireværker fra tiden.

I indledningen bringes en række overvejelser om memoirers anvendelighed i en slags forsvar for at præsentere »en kollektivitet af kvindelige memoireforfattere fra nogenlunde samme sociale lag«, og disse memoirer »fremtræder som vidnesbyrd om den tids politiske kultur«. Så vidt, så godt, men man skal ikke mange sider ind i teksten, før det ene tager det andet, og man ender med lidt af et – i øvrigt absolut læsværdigt – repetitionskursus i den franske revolution, dens forhistorie og det efterfølgende forløb med særligt henblik på de nævnte kvinders rolle.

Mod slutningen forekommer det dog så som så med det »kollektive« indtryk, og det sidste afsnit – »Perspektivering til nutiden« – forekommer en kende påhæftet. Men det er måske sket i erkendelse af, at det om de nævnte fem kvinder ikke er muligt at sige andet og mere, end at de var meget forskellige.

Anders Monrad Møller

OLE NØRREGAARD PEDERSEN: *Operation Genforening. Statsbanerne og Sønderjylland 1918-1928*. Danmarks Jernbanemuseum 2001. Det Historiske Hus Aps, 162 s., 236 kr.

Allerede af titlen fremgår, at Genforeningen, der af eftertiden først og fremmest huskes for store festligheder kulminerende med det berømte ridt på den hvide hest, i virkeligheden var en langvarig og kompliceret proces. Forberelserne begyndte så såre, man kunne se, at en grænseændring ville blive en realitet. Der blev sendt folk på opklaringsrejse allerede i begyndelsen af 1919 og helt ved vejs ende var man først, da den nye grænsestation i Padborg kunne indvies i maj 1928. Hele forløbet viser en traditionsrig etat i arbejde under usædvanlige vilkår. Og det syntes at være lykkedes særdeles godt ikke mindst takket være den pionerånd, som de glædelige omstændigheder i høj grad opmuntrede.

Der var særlige transporter af Den Internationale Kommission for Slesvig, af afstemningsberettigede, af danske gendarmer og danske tropper, af festdelta-

gerne den 11. juli 1920, og jo, den hvide hest blev sendt ad skinnevejen i en særligt udstyret hestevogn fra Randers til Kolding.

Endvidere kan fremhæves den meget bevidste personalepolitik, de jernbanetekniske hensyn, som nødvendiggjorde en noget særpræget grænsedragning ved Padborg, og så var der overdragelsesforretninger, som stort set blev klareret på fornuftig vis i samarbejde med de bortdragende tyske embedsmænd. Alt i alt får man meget god besked i den velillustrerede bog.

Anders Monrad Møller

HENRIK GAUTHIER, TORBEN EJLERSEN, NETE BALSLEV WINGENDER (red.): Da København fik vokseværk. Historiske Meddelelser om København 2001. Københavns Kommune 2001. 192 s.

LENNART FRANDSEN, JESPER GRAM-ANDERSEN, TORBEN JUUL HANSEN, VAGN AAGAARD KNUDSEN (red.): Emdrup. Et åndehul i storbyen. Emdrup Grundejerforening 2001. 292 s.

I 1901 blev Valby mod syd og Brønshøj mod vest indlemmet i Københavns kommune, som herved indledte foreløbig de første hundrede års omklamring af Frederiksberg. Året efter fulgte Sundbyerne på Amager. Med rette konstaterer Torben Ejlersen i den indledende oversigtsartikel, at set med eftertidens øjne viste politikere og embedsmænd ved denne lejlighed »betydelig fremsynethed«. Ikke sært, at man har villet fejre begivenheden.

Dette er da sket med en række artikler om byplanlægning – ikke mindst den store byplankonkurrence i 1908-09, hvilket ikke spænder af uden gentagelser de tre forfattere imellem. (Den er i øvrigt gruelig gal med figurerne 4 og 6 side 72 og 74, de er ens!) Der er endvidere en fornøjelig artikel om navngivningen af gaderne i de nye områder, efterfulgt af mere specielle emner, bl.a. om arbejderboliger, garverier i Valby og kirkelige forhold i Sundbyerne. Bogen afsluttes elegant med en gennemgang af de forgæves forsøg på indlemmelse af Frederiksberg.

En enkelt del af Brønshøj sogn i det yderste nordvest rummer en grundejerforening, som daterer sin stiftelse til netop indlemmelsesåret. Ikke tilfældigt. Også her skulle det runde år fejres og det med manér. Det er blevet til en stor bog med afsnit om Emdrups historie, naturforhold – Utterslev Mose -, den jubilerende forenings historie, trafikforhold, forlystelser og offentlige institutioner gennem tiderne, erhvervslivet med meget mere vedføjet et selvstændigt afsnit med »Emdrup statistisk belyst«. Dagens beboer kan unægtelig fryde sig ved at erfare mangt og meget både om den ukendte fortid og den særdeles velkendte nutid – side 251 kan man eksempelvis blive oplyst om navnet på bestyreren af den højt værdsatte lokale Irma. Publikationen fortjener at blive nævnt, fordi den demonstrerer, at lokalhistorie så sandelig også er aktuel i en storbysammenhæng. Nok et tidens tegn.

Anders Monrad Møller

MARTIN KLATT: Flygtningene og Sydslesvigs danske bevægelse 1945-1955. Studiefabrikationen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig 2001. 460 s. ill. ISBN: 87-89178-30-0. Kr. 248.

I 1945-46 ankom 12-14 millioner flygtninge til det senere Vesttyskland. Nogle